

CONTRA LA MUNDIALITZACIÓ LIBERAL, UN NOU INTERNACIONALISME

Bernard Cassen

President d'ATTAC, Director general de *Le Monde Diplomatique*

Ponència transcrita, pronunciada en castellà

El títol d'aquesta conferència va ser decidit abans de l'11 de setembre, "Contra la mundialització liberal, un nou internacionalisme", però crec que té molta més vigència després de l'11 de setembre que abans.

Primer, uns aclariments sobre la paraula "mundialització liberal". Segons els conferenciants, la paraula globalització/mundialització té diferents definicions. Per a mi, el que anomenem en francès la mundialització liberal és la mundialització realment existent, la que tenim, no la que estem esperant, un somni, no, el que hi ha, com es parlava fins els anys 80 del socialisme realment existent a la Unió Soviètica. Aquesta globalització no té res a veure, en la meua opinió, amb el que es pot anomenar internacionalització o internacionalisme. Crec que hi ha moltes equivocacions, hi ha molta confusió en l'ús de la paraula. La internacionalització és una etapa entre el sentiment de pertinença a una comunitat, regional, nacional, i l'aspiració secular a allò universal. I aquesta internacionalització està representada pels organismes internacionals, l'ONU, les diverses agències de l'ONU. Però també pot ser la internacionalització dels parlaments, dels sindicats, de les ONG, dels partits, etc. Ells tenen arrels nacionals i cooperen a nivell internacional, però les decisions que es prenen són nacionals, el perímetre nacional és l'únic fins ara on hi ha una participació democràtica. La Unió Europea, que és el conjunt més avançat del món en termes d'internacionalització, té un espai geogràfic europeu però no hi ha cap poble europeu, no hi ha cap voluntat democràtica europea. El Parlament Europeu no és un parlament perquè són una sèrie de persones electes a cadascun dels països. Però llavors les decisions, això és important pel que seguirà, es prenen a nivell nacional i són els representants de les diverses nacions que prenen les decisions internacionals multilaterals.

La globalització no té res a veure amb tot això. La paraula anglesa és molt més clara. Ells parlen de "corporate led globalisation", la globalització impulsada per les corporacions multinacionals, és a dir, una globalització únicament al servei de les transnacionals i dels mercats financers. És una mena de procés que disminueix el paper dels Estats perquè pel mercat no es necessita una voluntat democràtica, un Estat, i sí un Estat per fixar les regles, protegir, és a dir, un Estat reduït a les funcions coercitives, la policia, les forces armades, etc., però no els interessa l'expressió democràtica, la voluntat democràtica expressada a través del sufragi universal.

La globalització s'ha atribuït certa legitimitat democràtica per l'ús de la paraula llibertat. Es parla sempre de llibertat, el liberalisme és llibertat. Aquestes llibertats són tres segons els dogmes: la llibertat de circulació dels capitals, la llibertat d'inversions i la llibertat del comerç. Són els tres pilars de la mundialització liberal. I aquests tres pilars són també els pilars de la construcció europea, del Tractat de Roma al Tractat de Niça, són els fonaments de la construcció europea, però s'afegeix una quarta llibertat que és la llibertat de circulació de les persones. El que és fals és pensar que es poden estendre a tot el món aquestes llibertats que poden funcionar dins un quadre homogeni com és la Unió Europea, o força homogeni –entre Grècia i Dinamarca hi ha certes diferències- però la Unió Europea és un espai plurinacional amb força regulació. El món sencer no és la UE, és totalment diferent, amb molta heterogeneïtat. Llavors, la idea de que aquestes llibertats de circulació dels capitals, de les inversions i del comerç, que funcionen força bé –no perfectament- dins de la Unió Europea, la idea d'estendre aquest model a nivell mundial és absurda per les grans diferències que hi ha entre les diferents nacions.

Cadascuna d'aquestes crides a la llibertat ha estat combatuda pels fets. La llibertat de circulació dels capitals va provocar el desastre d'Àsia oriental l'any 1997, i ara a l'Argentina. No

insistiré en això. Pel que fa a la llibertat d'inversions, que va ser el tema de l'anomenat Acord Multilateral sobre les Inversions, l'AMI, que s'estava negociant el 1998 a l'OCDE (Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmic), la seu de la qual és a París, s'estava preparant dins aquesta institució, que agrupa 29 Governos, els més rics del planeta, un tractat anomenat AMI que donava tots els drets als inversionistes i tots els deures als Governos i als ciutadans, naturalment. Aquest tractat va fracassar per la pressió que nosaltres a França vam exercir sobre el Govern francès, que va ser obligat l'octubre de 1998 a retirar-se de la negociació, i com les decisions dins l'OCDE es prenen per consens, va fracassar. Però va fracassar per un temps, perquè és exactament la mateixa filosofia que inspira les discussions a l'Organització Mundial del Comerç (OMC), que s'estan celebrant actualment a Qatar, i són els principis bàsics de l'anomenat ALCA (Acord de Lliure Comerç de les Amèriques), que Estats Units està intentant imposar a tota Amèrica Llatina. És exactament la mateixa filosofia. Tots els drets per a les transnacionals, fins i tot el dret a obtenir compensacions. Si un país per exemple augmenta el nivell de normes socials o ambientals, és a dir, que una empresa ja instal·lada guanyarà menys, l'empresa pot demanar a un tribunal que el Govern li doni la diferència. És exactament el que passa dins el NAFTA, el Tractat de Lliure Comerç de Nord-Amèrica que agrupa Canadà, Estats Units i Mèxic. Aquesta llibertat d'inversions és molt perillosa, perquè només es tenen en compte els interessos dels inversionistes sense parar la més mínima atenció a les necessitats del país on es fan les inversions.

Pel que fa al lliure comerç, que és la més important d'aquestes tres llibertats, s'ha demostrat que serveix als forts i no als dèbils. Llegia a *Le Monde* fa poc un article del darrer Premi Nobel, Joseph Stiglitz, nord-americà que va ser número dos del Banc Mundial fins l'any passat, va haver de renunciar perquè havia criticat el FMI, en el qual diu que la liberalització comercial ha contribuït a la degradació de les economies del Sud i no beneficia tothom, com diuen els Govern europeus, la història també ho demostra. En un llibre publicat fa uns anys, un economista suís que es diu Paul Bairoch va fer un estudi sobre dos segles de correlació entre creixement econòmic i lliure comerç i el que ell demostra és que els països com Estats Units, Alemanya i Anglaterra, els països industrialitzats, han conegut un creixement fort quan ells eren proteccionistes, i no hi ha cap excepció en això, els forts imposen el lliure comerç als altres. Per exemple, Anglaterra era proteccionista però va imposar el lliure comerç a la Índia quan era una colònia anglesa. És aquesta liberalització la que està en joc actualment a Qatar, les negociacions s'acabaran demà, no se sap si s'arribarà a un acord però qualsevol acord al meu parer serà en benefici de les transnacionals europees i nord-americanes i en detriment del Sud.

Aquestes llibertats no han prosperat. Hi ha hagut molt poca resistència durant els anys 80 i la primera dècada dels 90, perquè es prometia un futur millor, com l'antic socialisme o el comunisme, i la fi de la Unió Soviètica va eliminar completament un enemic potencial. Abans hi havia dos camps, el camp occidental i la URSS, que s'havia debilitat molt però que podia representar una amenaça, i llavors limitava les pretensions del capitalisme neoliberal. Però després de la fi de la URSS, com va dir l'escriptor o el pseudo escriptor Fukuyama, havíem arribat a la fi de la història, és a dir, que hi havia un predomini del mercat a tot el món, llavors no hi havia res més a escriure. El liberalisme va poder demostrar el que era capaç de fer, els resultats han estat un desastre, es va necessitar força temps per adonar-se'n. Hi havia als anys 80 i fins els primers anys 90 poques publicacions, pocs llibres, pocs diaris que analitzessin i denunciessin els efectes del liberalisme, *Le Monde Diplomatique* era un dels pocs, a França i en les seves diverses versions al món. El canvi, al meu parer, es fa el 1995, després de la gran vaga que hi va haver a França al novembre-desembre de 1995. Va ser una vaga impressionant dels serveis públics, del transport en particular, i una vaga del transport generalment no és massa popular perquè la gent ha de caminar per anar a la seva oficina, etc., però aquesta era una vaga molt popular. Per què? perquè la gent s'adonava que si la línia de front dels serveis públics, dels funcionaris, era derrotada, després les conseqüències sobre el sector privat serien encara pitjors. Llavors es va fer una vaga per delegació, és a dir, els funcionaris, els agents dels serveis públics estaven en vaga però no només per ells sinó per tothom. I els diaris nord-americans i anglesos, els diaris financers van analitzar aquesta vaga com la primera vaga contra la globalització. Era un anàlisi excel·lent, que no vam fer a l'època, ells tenien un sisè sentit per percebre el que estava passant. Després hi va haver la crisi financera d'Àsia del 97, etc., i molta més gent es va assabentar de la realitat de les polítiques neoliberals.

És una de les raons per les quals es va crear ATTAC a França, a partir d'un editorial d'Ignacio Ramonet a *Le Monde Diplomatique*. ATTAC va ser creada a França el juny de 1998 i després a molts altres països, ara hi ha moviments ATTAC més o menys a 30 països d'arreu del món, a l'Àfrica, Amèrica Llatina, Nord-Amèrica, al Quebec, fins i tot al Japó. És un moviment fort, però un punt important és Seattle, sens dubte, a Seattle fa exactament dos anys, només dos anys. Quan un mira el que ha passat en dos anys és absolutament increïble, Seattle sembla segles enrere. El que va passar a Seattle, i que va ser un punt de partida, és que per primera vegada es van identificar clarament les institucions multilaterals (FMI, Banc Mundial, OMC, etc.) com els agents de la globalització i hi va haver el que vostès ja saben. Crec que sense cap manifestació també hagués fracassat la reunió de Seattle per raons concretes, perquè les posicions d'Estats Units, de la UE i del Sud eren contradictòries. Les manifestacions van tenir una repercussió mediàtica enorme perquè als mitjans els hi agrada més una manifestació que una reunió a porta tancada. Seattle va ser model per a altres reunions a Washington, a Praga, a Melbourne a Austràlia, després a Niça el desembre de l'any passat.

Niça també constitueix una etapa molt important. Per què? És la primera vegada que el Consell Europeu, és a dir, la Cimera que reuneix els caps d'Estat i de Govern d'Europa, s'ubica a la mateixa categoria que el FMI i el Banc Mundial. És una mena de promoció, és, crec jo també, una presa de consciència ben clara perquè es pot dir que hi ha una mateixa filosofia, compartida entre totes les organitzacions multilaterals, perquè estan formades pels mateixos Governos, entre l'OCDE, l'OMC i la Comissió Europea no hi ha la més mínima diferència. I ara els Consells Europeus a Niça, a Gotteborg, i el proper a Brussel·les, provocaran una contracimera, una contramanifestació. És a dir, que ara a l'any 2001 Europa és, al meu parer, correctament identificada com una aplicació continental de les mateixes filosofies que existeixen a nivells d'institucions multilaterals. Al Tercer Món s'anomenen plans d'ajustament estructural, a Europa s'anomena independència del Banc Central Europeu i Pacte d'Estabilitat Pressupostària, que és exactament un pla d'ajustament. Pels països candidats d'Europa de l'Est s'anomena en francès Incorporació de l'*Acquis Communautaire*, hi ha una paraula en espanyol segur, l'*acquis*, el patrimoni, és a dir, les 80.000 pàgines de legislació comunitària, els Tractats, les directives, les decisions que s'han d'incorporar al Dret intern de cadascun dels països candidats i que són realment plans d'ajustament estructural. És a dir, que la mateixa filosofia existeix a tot arreu però l'aplicació és molt diferent segons la situació econòmica.

El moviment de conscienciació va tenir molt d'èxit en els dos anys que acaben de passar, fins el punt que les institucions multilaterals i els Governos van organitzar un contraatac, de dues formes. La primera manera era adonar-se'n que s'havia de dialogar amb l'anomenada "societat civil" perquè les crítiques no eren només contra el fons de les polítiques sinó també contra la total manca de transparència dels processos de decisió en els diversos organismes. Llavors, es va inaugurar una política de comunicació de totes aquestes organitzacions per dialogar.

Explicaré una anècdota. L'any passat hi va haver una concentració davant la seu del Banc Mundial a París, al setembre, durant la reunió de Praga. Hi havia unes 500.000 persones. La gent estava cansada, a punt de marxar, i funcionaris del Banc Mundial van baixar al carrer i van preguntar on estava la delegació. Quina delegació? "Sí, nosaltres estem disposats a rebre una delegació". Van exigir rebre una delegació dels manifestants. Llavors es va constituir un petit grup de persones que van ser rebudes per funcionaris i hi van discutir. Estic segur que a continuació els funcionaris del Banc Mundial van fer un informe pel Banc Mundial: "hem rebut representants de la societat civil, etc."

Contínuament, gairebé cada dia, cada setmana, rebem invitacions per dialogar. Ahir la nit, abans de sortir, vaig rebre una trucada d'una persona que conec que em va dir que el president d'una gran transnacional francesa volia parlar amb ATTAC. Però no veig la utilitat d'un diàleg privat. Aquest senyor es diu Mestralait, és una persona molt important a França, un dels quatre o cinc empresaris més poderosos i ell vol dialogar sigui com sigui, i està disposat a venir a dialogar a la nostra seu, que és una seu molt modesta que no té res a veure amb les luxoses oficines de la seva empresa. La Comissió Europea fa igual, tots volen dialogar, però aquest diàleg no serveix per a res perquè és un diàleg a porta tancada. Conec força bé les polítiques del Banc Mundial, del FMI, i ells, si tenen interès, poden saber exactament quines són les nostres polítiques. L'única raó per dialogar és fer propaganda i dir "mireu com estem oberts al diàleg, hem rebut una llarga llista d'organitzacions, fins i tot gent com ATTAC". Però no canvien

la seva política. El diàleg té sentit si és públic, sobre els nostres temes, i tenint en compte la correlació de forces, perquè jo no crec que pugui convèncer el senyor Mestralait o a persones com ell de les meves tesis, i ell tampoc em convencerà de les seves. A mi no em serveix dir que m'he trobat amb Mestralait, al contrari, em perjudicarà, però a ell sí li servirà, dirà "jo vaig dialogar amb ATTC, etc."

Aquesta és un primera resposta, el fals diàleg que és, més concretament, una operació de relacions públiques per a ells. Jo estic segur que les organitzacions han augmentat de manera significativa el seu pressupost de comunicació, si contem les nombroses invitacions que sempre ens envien.

L'altra resposta, més seriosa, ha estat intentar criminalitzar els adversaris de la globalització, això passa a partir d'aquest any. A Barcelona, vostès tenen una experiència molt concreta de la temptativa de criminalitzar a manifestants pacífics. Això va passar un mes abans a Gotteborg, Suècia, i a Gènova. A Gènova va ser realment una operació política de gran alçada, muntada pel Govern Berlusconi, que també va fracassar com la de Barcelona, perquè hi havia tantes proves de la infiltració d'elements de l'anomenat Black Bloc per la policia –hi ha testimonis de tota mena- que es pot demostrar que la violència va ser impulsada, creada, de manera deliberada per la policia italiana. Però aquesta situació continuarà, no hem de fer-nos il·lusions, aquesta criminalització demostra que no hi ha cap argument, la globalització neoliberal no es pot justificar pels seus resultats perquè els propis informes del Banc Mundial, de la UNCTAD o del FMI demostren que les desigualtats han augmentat entre les nacions i dins de les nacions. A un país com França, que és un dels països més rics del món, hi ha creixement, no massa però n'hi ha, és a dir, la riquesa augmenta però alhora el nombre de pobres ha augmentat, i els exclosos també. És a dir, que al mateix temps el sistema produeix riquesa global i més i més pobresa. Això, ara, és perfectament clar, a França no hi ha cap dubte a l'opinió pública. Hi va haver una enquesta, publicada a *Le Monde*, al juliol, molt interessant, en la qual les preguntes eren: A qui beneficia la globalització? I cadascú podia donar dues respostes.

Número 1: beneficia a les transnacionals, 55%. Número 2: als mercats financers, 48%. Número 3: Estats Units, 30%. Després: Europa, 11%. A tot el món, 1%

És a dir, que un 1% de la gent pensa que la globalització beneficia tothom. Aquestes enquestes, no sé si hi ha hagut enquestes d'aquesta mena a Espanya, però vaig parlar amb italians i alemanys que em van dir que sí que n'hi havia i els resultats serien comparables a aquests, que són realment un desastre. Hi ha també una anècdota sobre aquesta enquesta. Es fan altres preguntes per saber quins són els partits més favorables a la globalització. Els electors més favorables a la globalització són del Partit Socialista, molt més que els d'un partit que s'anomena Democràcia Liberal.

Aquesta mena d'enquestes té molt impacte perquè els dirigents polítics francesos, sis mesos abans de les eleccions, senten que la opinió pública no és favorable a la globalització, fins i tot el propi Chirac, segons *Le Monde*, es declara completament en contra de la globalització i el Partit Socialista va haver de canviar totalment la part internacional del seu programa. Hi va haver una primera versió en la qual hi havia dos camps, el camp de la globalització, i un altre camp que ells van anomenar *une jacquerie*, que és una revolta camperola de l'Edat Mitjana. Nosaltres (ATTAC) seríem els membres de la *jacquerie*, i el PS se situava entre els dos camps. Quan aquest document va arribar al buró executiu del PS, la majoria va dir "vostès estan completament bojors, hem de reescriure-ho tot" i passats dos dies hi va haver una nova versió amb dos camps, el camp de la globalització i el camp de l'antiglobalització, en el qual se situava clarament el PS. Això demostra que s'ha de tenir en compte l'opinió pública, i creiem que ATTAC ha contribuït a formar aquesta mena d'opinió.

Hi ha tres tendències. Intentar fer un diàleg, que no té cap sentit, criminalitzar i, alhora, quan hi ha dates electorals adonar-se'n de la possibilitat de la derrota. Això era abans de l'11 de Setembre. Què canvia l'11 de Setembre en aquest paisatge? Recordaran que durant els primers dies, a França almenys, no sé com va ser a Espanya, hi va haver uns periodistes, no uns dirigents polítics, que pràcticament van dir que els atemptats eren el resultat de la campanya antiamericana llançada pels moviments antiliberals. És a dir, hi havia una doble equació: antiglobalització és igual a antiamericanisme; antiamericanisme és complicitat amb els

terroristes. Això era el que van dir alguns periodistes francesos en particular, també dirigents polítics nord-americans. Era una temptativa de criminalitzar encara més un moviment que és pacífic, que no és violent i que no té absolutament res a veure amb el terrorisme. Vam fer un treball de fons, primer per donar arguments als nostres propis militants, perquè sàpiguen que s'ha de respondre a aquesta mena d'arguments indecents. Entre els arguments hi ha els següents: a Seattle el 90% de la gent eren nord-americans, són antiamericans els nord-americans? També a Washington. A França, quan jo critico el govern francès, no soc antifrancesès jo critico les polítiques franceses o europees o nord-americanes. Després, gràcies al senyor Bush, vam poder avançar altres tesis. La tesi era la següent: quines són les mesures que ha pres, de les quals ha parlat el senyor Bush? Primer ha descobert que els paradisos fiscals són centres de la criminalitat financera, que poden servir al finançament del terrorisme. Això ho hem dit des de fa anys, és una de les línies més clares d'ATTAC des de l'inici. Les mesures que Bush està prenent no tenen res a veure amb una lluita seriosa contra els paradisos fiscals, perquè es tracta només de congelar alguns comptes bancaris sense atacar el sistema dels paradisos, però ha hagut de parlar negativament dels paradisos fiscals i dit per Bush i pel propi Blair, que és el lacai de Bush, té un pes en l'opinió pública. D'alguna manera, això reforça la nostra lluita contra els paradisos fiscals.

Segon punt, el deute extern. Sempre hem dit que s'havia de cancel·lar el deute extern dels països del Tercer Món i la resposta és que és impossible. Al Pakistan d'un dia per l'altre se li cancel·la una gran part del deute. Per què Pakistan? O sigui que és possible. Un altre exemple, l'accés als medicaments que s'està discutint actualment a Qatar. Hi va haver un judici a l'Àfrica del Sud de les principals transnacionals farmacèutiques contra el Govern d'Àfrica del Sud. La idea és que les patents són més importants que la vida de milions de malalts de SIDA o d'altres malalties. Però quan Bush va necessitar dosis de vacunes i hi havia només un proveïdor, que és la transnacional alemanya Bayer, va dir a Bayer "vostès faran una gran rebaixa o sinó produïrem genèrics". Va fer un xantatge que va ser un èxit. És a dir, fan el que volen. I, finalment, la intervenció directa de l'Estat en l'economia. El dogma liberal és que no necessitem govern, el mercat s'autoregula, però Estats Units injecta 120.000 milions de dòlars a l'economia per salvar les companyies aèries, etc.

Un altre argument important és que davant la pseudocoalició internacional de guerra contra el terrorisme existeixen els moviments antiliberals, on hi ha americans, àrabs, espanyols, francesos, brasilers, etc., i aquests són els únics moviments universals i universalistes. I l'expressió més clara ha estat el Fòrum Social Mundial de Porto Alegre de l'any passat i ho serà el de l'any vinent. Però com funciona això, quines són les debilitats, per què hi ha debilitats, moltes. La nostra intenció és intentar funcionar una mica com la globalització, però pels nostres fins. Com funciona la globalització? Funciona a partir de consensos entre Governos expressats a través d'organitzacions multilaterals, el Banc Mundial, el FMI, etc. Es prenen decisions a aquest nivell, però el FMI no pren decisions, són els Governos membres el qui prenen les decisions, la responsabilitat és del Govern francès, del Govern espanyol, etc. Després hi ha un consens i aquest s'aplica de diverses maneres, segons els països, i es diu "ah, és el FMI o és Brussel·les", però Brussel·les som nosaltres, són els nostres ministres els qui prenen les decisions a Brussel·les, no és la Comissió Europea sola. Però ho fan sobre la base d'un consens entre ells, que està actualitzat de manera permanent a través de reunions, de Davos, del Transatlantic Business Dialog, etc., ells tenen moltes trobades formals i informals per actualitzar sempre el consens. Nosaltres no estem en la seva situació, no tenim els recursos, però hem d'intentar de fer el mateix, és a dir, arribar a consensos Nord-Sud –perquè el consens de Washington és del Nord-, i no és fàcil aconseguir consens sobre els grans temes i després cadascú al nostre país lluitar per aquestes polítiques. No es lluita de la mateixa manera per exemple per la cancel·lació del deute quan un és al Brasil o a Espanya, és diferent, l'objectiu és el mateix però les vies per arribar a l'objectiu són molt diferents. Llavors, Porto Alegre és un trencament en aquest sentit, perquè les manifestacions de Seattle fins a Niça són una sèrie de NO a certes polítiques, i a Porto Alegre hem passat a una cultura del SÍ, hem de dir sí junts a certes mesures, però per dir sí hem d'estar d'acord entre nosaltres. Aquest és el procés en el qual ens trobem actualment, intentar arribar a consensos Nord-Sud sobre les grans idees, els grans problemes, i després intentar lluitar als nostres països.

Ara, les debilitats són les següents. El Fòrum Social Mundial de Porto Alegre de 2001 va ser bàsicament una operació llançada per sectors francesos i brasilers. S'havia de començar, i

després es va estendre a Europa del Sud i Amèrica Llatina, bàsicament. El proper Porto Alegre serà realment molt més representatiu. Però la funció de Porto Alegre ha estat important. Fins Porto Alegre el rebuig a la globalització havia estat molt espectacular, molt fort, també als països que són els globalitzadors, és a dir, Estats Units, Nord-amèrica i Europa. S'ha vist a través dels mitjans de comunicació, perquè els mitjans tenen un paper molt important, el que existeix és el que surt als mitjans de comunicació, si no surt a la televisió o als diaris no existeix. Per exemple jo puc dir que cada dia hi ha 37.000 nens de menys de 5 anys que moren per manca d'aliments, per consum d'aigua contaminada o per manca de medicaments —és una xifra real, malauradament, cada dia 37.000 nens- però no és notícia, per ser notícia es necessita una decisió del cap de redacció, que digui en un gran titular "37.000 nens morts avui", que és molt més que a Manhattan, al Pentàgon. Com els mitjans són bàsicament europeus o nord-americans, els interessa molt més el que succeeix a Nord-amèrica o a Europa. Nosaltres tenim un cert coneixement d'Àfrica i d'Amèrica Llatina, però no sabem res d'Àsia, no parlem les llengües asiàtiques. A França, per exemple, hi ha 15.000 alumnes que estudien xinès, 15.000, hi ha 8 milions que estudien anglès. És absolutament boig, no tenim ulls ni orelles per escoltar l'Àsia, no sabem res del que passa a l'Àsia. Els asiàtics són molt més intel·ligents que nosaltres. Al Japó, per exemple, hi ha una quantitat d'especialistes, universitaris, que coneixen a autors francesos i que nosaltres no coneixem... ells sí, ells tenen antenes, nosaltres no, llavors Àsia té molt poca visibilitat, és absolutament segur que hi ha moltes lluites a l'Àsia però no se sap, a part de Corea, i perquè un succés sigui interessant a l'Àsia, el mínim són 1.000 morts. Un accident amb 25 persones mortes no és notícia, el nivell ha de ser molt més elevat.

Porto Alegre va permetre que Amèrica Llatina s'involucri en aquest gran moviment antiglobalització. Hi havia 10.000 brasilers, una quantitat enorme d'argentins, uruguaians... La llengua comuna era l'espanyol, és fantàstic, la primera reunió internacional en la qual no es parla anglès. Els que parlaven només anglès tenien un *handicap*, perquè els brasilers parlen espanyol, llavors la llengua de tots era l'espanyol. I al Comitè Internacional del Fòrum Social Mundial, en el qual hi ha persones de tots els continents, la llengua de treball és l'espanyol. Tothom parla espanyol o l'entén i els únics que no el parlaven eren, malauradament, els dos italians, que només parlaven anglès. Això és un canvi cultural importantíssim. Això ha incorporat a un gran nombre de sindicats, d'ONG, al moviment.

Actualment el món àrab i Àsia estan absents. És per això que s'han organitzat a Beirut, al Líban, fa uns dies dues trobades, nosaltres vam participar activament en una. Era una trobada dels moviments de l'Orient Mitjà que s'oposen a la globalització liberal. És una manera d'agregar un embrió del món àrab al moviment i el gran èxit seria organitzar el 2003 o el 2004 el Fòrum Social Mundial a un país asiàtic, a l'Índia si és possible o a Corea, perquè aquest moviment sigui realment un moviment a nivell universal. Això necessitarà temps però estem avançant en aquesta línia. Fins ara la geopolítica de les resistències depèn molt dels mitjans de comunicació, i com que els mitjans són al Nord obliden el que passa a altres parts del món.

Aquest moviment no té un programa, no tenim un petit Llibre Vermell per respondre a tot, està clar. El pensament liberal cap en una pàgina, jo crec que es pot escriure tot el que s'ha de saber sobre el liberalisme en una pàgina. En el nostre cas, és molt més difícil. No tenim una ideologia ja construïda amb un *-isme* al final, tenim pistes clarament, però el conjunt no forma un programa de govern mundial. És veritat. Però hem d'avançar, poc a poc però avançar, tenim moltes pistes, hem pensat algunes però n'hi ha moltes altres, l'aigua, etc. Ho anirem veient. Penso que l'essencial és donar esperança, que la gent s'adoni que no hi ha un fatalisme, les coses poden canviar. I com diu l'eslògan de Porto Alegre, que va ser el títol d'un article de *Le Monde Diplomatique*, "Un altre món és possible", no estem condemnats a aquest món tan injust, tan bàrbar, que tenim. Com serà aquest món? S'ha de fer de nou que les societats es moguin, avancin, pensin que es pot canviar. Crec que en els dos o tres darrers anys hem avançat força i, malgrat els enormes perills actuals, tinc raons per ser optimista. Gràcies.